

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

MAJA ŠERUGA

**PRIMERJALNOPRAVNA UREDITEV
DOKAZNEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH
DRŽAVAH AMERIKE IN REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Diplomsko delo

Ptuj, 2014

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJALNOPRAVNA UREDITEV
DOKAZNEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH
DRŽAVAH AMERIKE IN REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Študent: Maja Šeruga

Številka indeksa: 71177587

Študijski program: UNI-B1-PRAVO

Študijska smer: Kazensko pravo

Mentor: dr. Zlatan Dežman

Ptuj, avgust 2014

Zahvala

Zahvaljujem se profesorju dr. Zlatanu Dežmanu, da si je kljub obilici dela vzel čas za mentorstvo in pomoč pri diplomskem delu.

Prav tako se zahvaljujem družini in fantu, ki so mi stali ob strani tekom študija.

KAZALO

1.	UVOD	8
1.1	Opredelitev področja in opis problema, ki je predmet diplomskega dela	8
1.2	Namen, cilj in osnovne trditve	8
1.3	Predpostavke in omejitve	9
1.4	Uporabljene raziskovalne metode	9
2.	ORIS KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	10
2.1	Organizacija sodišč	10
2.2	Sestava sodišča.....	11
2.3	Načela procesnega položaja sodišča.....	12
2.4	Potek kazenskega postopka.....	13
3.	ORIS KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE	15
3.1	Organizacija sodišč	15
3.2	Sestava sodišča.....	16
3.3	Potek kazenskega postopka.....	17
4.	NAČELA POTEKA KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	20
4.1	Preiskovalno (inkvizitorno) in razpravno (kontradiktorno) načelo	20
4.2	Načelo ustnosti	21
4.3	Načelo neposrednosti	21
4.4	Načelo proste presoje dokazov	21
4.5	Načelo javnosti.....	22
4.6	Načelo materialne resnice	22
5.	NAČELA KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.....	24
5.1	Pravica do hitrega sojenja (The right to a speedy trial).....	24
5.2	Pravica do sojenja pred nepristransko poroto (Right to jury trail)	25
5.3	Pravica so javnega sojenja (The right to a public trial)	26
5.4	Pravica do pomoči zagovornika (The right to counsel)	26
5.5	Navzočnost obdolženca (Presence of the defendant)	26
5.6	Pravica do konfrontacije (The right of confrontation)	27
5.7	Pravica do molka (The defendant's right to remain silent).....	27
6.	PRIMERJAVA POSTOPKA MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE	28
6.1	Dokazni postopek.....	28
6.2	Razlike v pristojnosti porote in sodnikov	29
6.3	Psihološko manipuliranje ali psihološka okužba.....	31

6.4	Argumentacija sodbe in zakaj je to potrebno	32
7.	SKLEP.....	33
8.	BIBLIOGRAFIJA	35
9.	SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV.....	39
10.	SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	40

POVZETEK

V diplomskem delu bomo predstavili kazenski postopek Republike Slovenije in Združenih držav Amerike, ki velja v 21. stoletju za edino svetovno velesilo. Zakaj smo se odločili primerjati slovenski postopek z ameriškim je zato, ker sta sistema v določenih pogledih enaka, vendar imata vseeno temeljne razlike. Primerjava velesile in majhne države, ki je večina sveta ne pozna se zdi dobra tema.

Da država poskrbi za kaznovanje storilcev kaznivega dejanja je potreben ne samo zakon o kaznivih dejanjih in določenih sankcijah, ampak tudi zakon, ki določa potek postopka in omogoča pravičen postopek za vsakogar. Torej je kazenski postopek urejen s pravnimi pravili, ki se jih procesni subjekti kazenskega postopka morajo držati.

Najpomembnejši se zdi postopek na glavni obravnavi, saj je tamkajšnjo dogajanje največjega pomena za obsodbo ali oprostitev domnevnega storilca kaznivega dejanja. Kot bomo zasledili, imata obe državi glavno obravnavo, kjer poteka dokazni postopek in sprejemanje končne odločitve, vendar se pristojnosti subjektov razlikujejo. V Sloveniji poznamo poklicne sodnike ki sprejemajo odločitve, medtem ko si pristojnost v Ameriki deli sodnik skupaj s poroto.

Vendar obe državi strmita k pravičnemu kazenskemu postopku in k odkritju resnice s kaznovanjem storilca kaznivega dejanja. In s tem zagotavljata red v državi.

Ključne besede: kazensko procesno pravo, temeljna načela kazenskega postopka, organizacija in sestava sodišč, Združene države Amerike, porotni sistem, psihološka okužba, argumentacija sodb, dokazni postopek.

SUMMARY

In diploma thesis we will present criminal procedure the Republic of Slovenia and the United States of America, which applies in the 21st century as the only world superpower. Why we decided to compare the Slovenian process with the American is because these two systems are in some ways the same, but still have fundamental differences. Comparing the world superpower with small country like Slovenia, which the most of the world don't even know, seems a good topic for a diploma.

Therefore, is the state's concern to punish offenders and it is not only required an Act of crime and penalties, but also an Act that sets the course of the proceedings and enable a fair process for everyone. So the criminal procedure is regulated by legal rules that criminal procedure subject most obey.

Most significant appears the procedure at the main hearing, because the events there have the greatest importance for conviction or an exemption the alleged offender. As we will notice, both countries have the main hearing in which evidence is taken and the final decision is taken, but there are also some differences in procedure subjects. In Slovenia, there are professional judges who make decisions, while the powers in America are divided along the judge and the jury.

However, both countries are striving at a fair criminal procedure and uncovering the truth by punishing the offender. And with that provides order in the country.

Key words: criminal procedure law, basic principles of criminal procedure, organisation and structure of courts, United States of America, jury system, psychological infection, argumentation of judgments, evidentiary procedure.

1. UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema, ki je predmet diplomskega dela

Celoten kazenski postopek mora temeljiti na pravičnosti strukture postopka iz koder izhaja enaka možnost strank, da vplivata na izid postopka. Pri tem je glavno vprašanje sodniška presoja, saj je sodnik oseba, ki si prizadeva, da se z razlago predpisov doseže neka pravična odločitev.

Kot lahko ugotovimo ima kazenski postopek le en cilj: razrešitev spora, v skladu z vsemi načeli in pravili, ki varujejo človekove pravice, katerih ne smemo zanemariti. Ob koncu postopka imamo le dva rezultata, ali je kriv ali nedolžen. Vendar, da lahko nekoga razglasimo za krivega in mu izrečemo sankcijo, je treba najprej najti utemeljeno resnico o kazenski zadevi. Da sodnik ugotovi resnico z vsemi omejitvami zakona, potrebuje zadostne dokaze o storitvi kaznivega dejanja, da lahko svojo odločitev opre na dovolj gotove razloge, ki zadostujejo za obsodbo.

Za izrek končne odločitve je potrebno opraviti dokazno oceno vseh dokazov. Tukaj se naš sistem razlikuje od ameriškega sistema, saj je pri nas to v pristojnosti sodnikov, v Združenih državah Amerike pa je za dokazno oceno pristojna porota.

V Združenih državah Amerike porota odloča o konkretni zadevi in velja le to, kar porota odloči. Sodna vloga je v ameriškem sistemu razdeljena med profesionalnega sodnika in poroto, slednja je pasivna in le prejema vire iz obeh strani. Tam porota velja kot laična skupina ljudi, ki odloči o zadevi na podlagi dejstev, ki so ji predstavljena. Sodnikova vloga je poučiti poroto o pravu, medtem ko se v Sloveniji šteje, da sodnik pravo pozna.

Glavni problem te teme je predstavitev dokazov pred sodiščem v slovenskem in ameriškem sistemu, ter kakšen je vpliv predstavljenih dokazov na osebo odločanja. Vprašanje je, kje obstajajo večji dvomi, nejasnosti in glavno vprašanje, v katerem sistemu je oseba odločanja pod večjim vplivom psihološkega manipuliranja s strani strank postopka.

1.2 Namen, cilj in osnovne trditve

Cilj diplomskega dela je zagotoviti s pomočjo pravnih virov in literature temeljne značilnosti kazenskega postopka v Republiki Sloveniji in Združenih državah Amerike. Zanima nas potek glavne obravnave pred pristojnimi procesnimi subjekti kazenskega postopka, predvsem skupne točke in razhajanja.

Eden izmed zastavljenih ciljev je ugotoviti in primerjati vpliv predstavljenih dokazov na sodnika in njegovo odločitev, hkrati nas pa zanima zakaj in če je sploh potrebna, argumentacija odločitve, ki je izrečena v sodbi.

1.3 Predpostavke in omejitve

V diplomskem delu se bomo pri obsežni zakonodaji, omejili le na potek kazenskega postopka v Združenih državah Amerike in Republiki Sloveniji pred sodiščem. Pomagali si bomo s splošnimi načeli enega in drugega kazenskega postopka ter na podlagi pravil poteka enega in drugega postopka dosegli zastavljen cilj.

Pri obsežnem ameriškem pravu, se bomo omejili zgolj na splošna pravna pravila in načela, saj lahko zvezne države vsaka posamično uredijo določeno področje s svojimi lastnimi pravili. Medtem, ko je slovenski kazenski postopek enoten za celotno državno območje.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Pri pisanju diplomske naloge bomo uporabili deskriptivni pristop, ki daje opisu procesa prednost. V skladu s tem pristopom, bomo uporabili različne metode:

- metoda deskripcije pri kateri gre za postopek opisovanja dejstev;
- komparativna metoda ali primerjalna metoda, kjer se v postopku primerjanja dejstev ugotavljajo njihove podobnosti in razlike;
- zgodovinska metoda s katero, si bomo pomagali priti do različnih zaključkov z različnimi dokumenti iz preteklosti, kot so sodne odločbe,...;
- metoda kompilacije je postopek opazovanj, stališč in sklepov drugih avtorjev na podlagi katerih lahko pridemo do novih spoznanj in stališč.

2. ORIS KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI

2.1 Organizacija sodišč

V Sloveniji poznamo štiri stopnje sodišč in sicer:

1. okrajna sodišča,
2. okrožna sodišča,
3. višja sodišča,
4. Vrhovno sodišče Republike Slovenije.¹

Okrajnih sodišč je v Sloveniji 44 in so pristojna za sojenje o kazenskih zadevah na prvi stopnji, za katera dejanja je zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let, razen v zadevah kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime, storjenih s tiskom, po radiu, televiziji ali z drugim sredstvom javnega obveščanja.

Opozoriti je treba, da so okrožna sodišča še vedno prvostopenjska sodišča, vendar so slednja pristojna za višje vrednosti denarnih kazni ali kadar je zagrožena kazen zapora nad 3 leta. Teh je v Republiki Sloveniji 11. Okrožno sodišče opravlja naloge za katere jo naredi pristojno zakon, to so naslednje zadeve:²

1. za sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih, za katera niso pristojna okrajna sodišča;
2. za opravljanje preiskave oziroma preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj iz točke 1.;
3. za opravljanje predhodnega postopka in sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih mladoletnikov;
4. za odločanje na prvi stopnji o izvršitvi kazenske sodbe tujega sodišča;
5. za izvrševanje kazenskih sodb okrajnih in okrožnih sodišč;
6. za odločanje o dovolitvi posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine;
7. za odločanje v zunajobravnavnem senatu (tudi v kazenskih zadevah iz pristojnosti okrajnih sodišč);
8. za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon;
9. za opravljanje nadzorstva glede zakonitega in pravilnega ravnanja z obsojenci ter nadzorstva nad priporniki.

¹ Leta 1977 je Slovenija sprejela sistem sodišč, kot jih poznamo danes. Pred tem smo imeli občinska in okrožna sodišča. Uvedli smo prvostopenjsko sodišče, Višje sodišče kot pritožbeno in Vrhovno sodišče. (Prim: Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 117).

² Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

Drugostopenjsko sodišče je tako imenovano Višje sodišče, katerih je v Sloveniji manjše število – zgolj štiri. Najdemo jih v največjih mestih: Maribor, Celje, Koper in Ljubljana. Ta štiri sodišča so pristojna za sojenje in odločanje o pritožbah zoper prvostopenjske odločbe, hkrati pa imajo funkcijo razrešitve spora o pristojnosti prvostopenjskih sodišč.

Najvišja stopnja sodišča v državi je Vrhovno sodišče, ki pa je eno – v Ljubljani. Je najvišje sodišče, sodišče tretje stopnje, ki je pristojno za reševanje rednih in izrednih pravnih sredstev drugostopenjskega sodišča (Višjo sodišče v RS).

2.2 Sestava sodišča

Vsa sodišča po državi morajo imeti zaposlene sodnike, za katere zakon predpisuje pogoje, ki jih more izpolnjevati vsak posamezni sodnik za to delovno mesto. Glavna zakona o urejanju položaja sodnikov sta Zakon o sodniški službi (v nadaljevanju: ZSS) ter Zakon o sodiščih (v nadaljevanju: ZS), ki velja za vsa sodišča v Sloveniji, razen za Ustavno sodišče RS.

Slovenija pozna nazive sodnikov glede na stopnjo sodišča, kjer ima posamezni sodnik delovno mesto. Sicer poznamo naziv okrajni sodnik, okrožni sodnik, višji sodnik, vrhovni sodnik oziroma na položajih okrajni sodnik svetnik, okrožni sodnik svetnik, višji sodnik svetnik in vrhovni sodnik svetnik.³

Sodniki so res najpomembnejši del sodišča, vendar imajo sodišča tudi sodno osebje, kot so: direktorji sodišč, sodniški pomočniki, strokovni sodelavci, sodniški pripravniki, direktor in strokovni delavci v Centru za informatiko in drugi delavci pri sodišču.

Vsako sodišče ima predsednika sodišča, ki je lahko le eden izmed sodnikov na slednjem sodišču. Ta ima pristojnost postavljanja zagovornika po uradni dolžnosti (70. člen ZKP), odloča o izločitvi sodnika (40. člen ZKP), določa nadomestnega sodnika (290. člen ZKP), in še drugo.

Procesna dejanja opravljajo procesni organi, ki so lahko individualni ali kolektivni. Kolektivno ali zborna sojenja je ponavadi kvalitetnejše, vendar tudi počasneje kot lahko to opravi sodnik posameznik.⁴

Na okrajnem sodišču opravlja vsa dejanja postopka sodnik posameznik. Edino za okrajna sodišča ne velja načelo zbornega sojenja, ki ga zasledimo v 1. odstavku 21. člena ZKP, medtem ko senat obstaja pri okrožnih sodiščih.⁵

Okrožna sodišča ločijo dve vrsti senata, izvenrazpraven (zunajobravnaven) senat in obravnaven senat. Prvi, izvenrazpraven senat obravnava pritožbe zoper sklep o priporu preiskovalnega sodnika, podaljšanje pripora po vloženi obtožnici, ugovori zoper obtožnice, zahteve za izrek enotne kazni in obnovo kazenskega postopka. Senat je sestavljen iz treh poklicnih sodnikov, od katerih je en poročevalec, en predsednik senata ter tretji član.

³ 1. a člen ZSS (Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana, 2007).

⁴ Povzeto po Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 53.

⁵ Povzeto po Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 62.

Drugi, obravnaven ali sodeči senat je tisti, ki je pristojen za presojanje zadeve na glavni obravnavi, kjer ločimo:

- kadar gre za kaznivo dejanje za katero je zagroženo 15 ali manj let zaporne kazni, odloča okrožno sodišče v senatu treh sodnikov (en je predsednik senata ter dva sodnika porotnika);

- kadar je zagrožena zaporna kazen 15 ali več let, odloča senat petih sodnikov (dva sodnika in trije sodniki porotniki).

Na drugostopenjskih sodiščih sodijo sodniki v senatu treh sodnikov. Tretjestopenjsko sodišče pa odloča v senatu petih sodnikov. V pristojnosti Vrhovnega sodišča je odločanje o zahtevi za izredno omilitev kazni, kjer odloča tričlanski senat. O zahtevi za varstvo zakonitosti pa lahko odloča petčlanski ali celo sedemčlanski senat, če je vložena zahteva zoper odločitev Vrhovnega sodišča.

2.3 Načela procesnega položaja sodišča

Za samo delovanje sodišč nasploh je potrebno upoštevanje zakonskih načel, ki urejajo organizacijo sodišč. Ta načela so:

- **Načelo neodvisnosti in nepristranskosti:** je eno izmed ustavnih načel, ki ga najdemo v 23. členu Ustave Republike Slovenije (v nadaljevanju: URS), ki zagotavlja objektivnost za sodnike, da lahko opravljajo svoje pristojnosti neodvisno od drugih. Ločimo stvarno, organizacijsko in personalno neodvisnost, vendar se bomo v okviru diplomske naloge osredotočili na slednjo. Personalna neodvisnost pomeni, da sodniki ne smejo pri svojem delu biti izpostavljeni kakršnim koli vplivom, pritiskom ali grožnjam, ki bi vplivale na njihovo odločanje. Nepristranski sodnik je sodnik, ki nima in ne daje videza pristranskosti. Zaradi tega načela se pričakuje, da bo sodnik deloval odločno, moralno in pošteno, tako da ne bo zavzemal odločitev o zadevi še preden je bilo dokončno odločeno, ne bo zavračal dokaznih predlogov, ne bo navajal nestrokovnih in pomanjkljivih razlogov za svoje odločitve ter ne sme izkazovati nobene naklonjenosti zoper eno ali drugo stranko tekom postopka. Zaradi svoje nepristranskosti je lahko iz dela izločen.

- **Načelo volilnosti sodnikov:** pogoji za izvolitev sodnika so določeni zakonsko⁶ in jih mora oseba izpolnjevati, brez izjem.

- **Načelo trajnosti sodniške funkcije:** načelo omogoča sodnikom trajni mandat do zakonsko določene starosti (70 let), z izjemo, da mu funkcija lahko preneha le z opravičljivim razlogom.

- **Načelo nezdržljivosti sodniške funkcije:** sodnik ne sme opravljati ali imeti funkcij v drugih državnih organih, v organih lokalne skupnosti, političnih strank in kadar to določa zakon.⁷

⁶ Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana, 2007.

⁷ Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana, 2007.

- **Načelo imunitete:** daje sodniku varstvo pred izvršilno vejo oblasti in zagotavlja, da sodnik ne sme biti priprt in ne sme biti zoper njega začet kazenski postopek.

- **Načelo sodelovanja državljanov pri sojenju:** pri sojenju lahko sodelujejo državljani, kot tako imenovani porotniki v dveh vlogah – ali prevzemajo celotno odločanje o krivdi in kazni, ali pa soodločajo s sodnikom o pravnih vprašanjih ter kazni. Pri nas poznamo porotnike kot organ soodločanja s sodnikom.⁸

Prisedniški sistem tvori eno sodno telo (senat) sestavljeno iz stalnih sodnikov in državljanov. Ti državljani se v teoriji imenujejo "prisedniki", ponekod jih zasledimo pod besedo "porotniki". Vsi člani senata enakopravno sodijo in odločajo o sankciji.⁹

Porotni sistem¹⁰ ima na glavni obravnavi dvoje teles – poroto (sestavljena iz državljanov) in sodniški kolegij (sestavljen iz poklicnih sodnikov). Porota ima funkcijo odločanja o krivdi in sankciji, medtem ko senat samo vodi postopek in skrbi za red.

2.4 Potek kazenskega postopka

Po realistični koncepciji je kazenski postopek sistem sistematično opravljenih, pravno normiranih dejanj določenih državnih organov (policije, državnega tožilstva in sodišča) in nekaterih drugih oseb (oškodovanca kot tožilca in zasebnega tožilca) ter obdolženca, ki se opravljajo, če je podana določena stopnja verjetnosti (utemeljen sum), da je bilo storjeno kaznivo dejanje in usmerjena k odločitvi (sodbi) o obstoju domnevnega kaznivega dejanja.¹¹

V slovenskem kazenskem pravu imamo 3 temeljne vrste kazenskih postopkov:

- redni ali splošni kazenski postopek
- skrajšani ali sumarni kazenski postopek¹²
- kazenski postopek proti mladoletnikom.

Vsi trije so postopki v pravem pomenu besede, ker se v njih odloča o kaznivem dejanju, kazenski odgovornosti in sankciji.¹³

Mi se bomo osredotočili na redni kazenski postopek, za katerega je zagrožena kazen tri ali več let zapora in za katerega je pristojno okrajno sodišče. Slovenski kazenski postopek ima dva stadija, to sta predhodni postopek in glavni postopek, oba stadija se delita na posamezne faze.

⁸ Povzeto po Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije.

⁹ Prim: Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 61.

¹⁰ Porotni sistem se je razširil iz Anglije po Francoski revoluciji. Danes imajo porotno sojenje le redke države (med njimi ZDA). V Slovenijo je porotni sistem prišel po letu 1848. Leta 1875 je bila porota uvedena zoper hujša kazniva dejanja v Sloveniji, Isti in Dalmaciji do leta 1929. (Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 61).

¹¹ Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 186.

¹² Posebna vrsta postopka pred okrajnim sodiščem za kazniva dejanja, kjer je zagrožena kazen denarna kazen ali kazen zapora do 3 let. V postopku ni zbornega sojenja, ni predhodnega postopka,.. (Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 919).

¹³ Več o tem: Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 19.

Predhodni postopek delimo na preiskavo in obtoževanje. Glavni postopek se deli na priprave na glavno obravnavo, na glavno obravnavo s sodbo, postopek s pritožbo ter izvršitev sodbe. V skladu s temo diplomske naloge se bomo osredotočili na glavno obravnavo s sodbo.¹⁴ Glavna obravnava je umeščena med vmesno fazo in pritožbeno fazo postopka.¹⁵ Sodnik se na glavno obravnavo pripravi tako, da preuči kazenski spis in se seznanji z dogajanjem, ki bo sledilo na glavni obravnavi. Čeprav to lahko povzroči pristranskost še pred začetkom glavne obravnave.¹⁶

Vmesne faze ZKP ne pozna, temveč jo pozna kot XIX. poglavje ZKP-ja (Obtožnica in ugovor zoper obtožnico) ter XX. poglavje ZKP-ja (Priprave na glavno obravnavo).¹⁷

Treba je omeniti dvojno vlogo sodišča – najprej na zahtevo tožilca izvede preiskavo ko sprejme njegovo obtožbo, nato odloča o njeni utemeljenosti in sodi domnevnemu storilcu kaznivega dejanja. Preiskava in sojenje sta v našem sodnem sistemu dve funkciji, ki se med seboj izključujeta. Preiskovalni sodnik je oseba, ki opravlja procesno dejanje preiskave, ki je sodnik prve stopnje. Slednji ne more opravljati funkcije sojenja o isti zadevi v kasnejši fazi kazenskega postopka. Preiskava se opravi za tista kazniva dejanja, ki sodijo v pristojnost okrožnega sodišča na zahtevo upravičenega tožilca, če je podan utemeljen sum. Zaradi obstoja utemeljenega suma je potrebno zbrati dokaze in podatke za odločitev tožilca ali bo vložil obtožnico ali pa bo odstopil od pregona. Na podlagi obtožnice veže sodišče dolžnost, da razpiše glavno obravnavo.¹⁸

Glavne značilnosti in lastnosti glavne obravnave bomo obravnavali v četrtem poglavju.

¹⁴ Povzeto po Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 755-757.

¹⁵ Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 17.

¹⁶ Povzeto po Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 93-100.

¹⁷ Povzeto po Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 17.

¹⁸ V kontinentalnih kazenskih postopkih, med drugim tudi v RS, se glavna obravnava izvede praviloma na več narokih – temu rečemo epizodični tip glavne obravnave. (Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 36).

3. ORIS KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

3.1 Organizacija sodišč

V Združenih državah Amerike (v nadaljevanju: ZDA) je zaradi delitve same države na zvezne države, teh je 50, sodna veja razdeljena v dve hierarhiji sodišč. In sicer ločimo zvezna sodišča, ki sodijo na ravni zveznih predpisov in sodišča federalnih ali državnih enot, ki sodijo na podlagi splošnih državnih predpisov.

Na državni ravni ločimo:

- Okrajno sodišče¹⁹ (ang. District Court) - teh je 94.
- Okrožno prizivno sodišče²⁰ (ang. Court of Appeal) – teh je 12.
- Vrhovno sodišče ZDA²¹ (ang. Supreme Court of the United States) – je samo eno.

Okrajna sodišča so pristojna za sojenje v primeru kršitve zakonov, vendar za razliko od našega sodnega sistema, okrožno prizivno sodišče ni pristojno za obravnavanje posamičnih primerov, ampak je pristojno za pregledovanje pravilnosti izvedbe postopkov. Okrožno prizivno sodišče je razdeljeno po celotnem ozemlju ZDA, ki je razdeljeno na 11. Okrožij. Vsako okrožje ima svoje okrožno sodišče, kot dodatno 12. okrožje je šteta Kolumbija. Okrajno sodišče se deli na civilne in kazenske zadeve, medtem ko Vrhovno sodišče ZDA nosi pristojnost v vseh zadevah. Vrhovno sodišče je najvišja instanca v ZDA in je nacionalni simbol pravičnosti ustanovljen z Ustavo ZDA. Na Vrhovno sodišče se je mogoče obrniti kadar tako določa Ustava ali zvezni zakoni, ki temeljijo na Ameriški ustavi.²²

Vsaka zvezna država pa ima še svojo hierarhijo sodišč, ki jih določijo s svojimi predpisi. Načeloma obveljajo tri stopnje sodišč, vendar v nekaterih zveznih državah najdemo tudi dve stopnji sodišč. Ker ima večina držav tristopenjska sodišča, se ta delijo na:

- Okrožno ali Okrajno sodišče (ang. District Courts ali County Courts)
- Pritožbeno sodišče (ang. Court of Appeals)
- Vrhovno sodišče (ang. State Supreme Court)

Okrožno ali ponekod Okrajno sodišče so sodišča, ki imajo omejeno pristojnost. V različnih državah jih najdemo pod različnimi imeni, kot so: "Magistrates Courts", "Municipal Courts", "Police Courts". Prav tako lahko imajo določene države dve nižji stopnji sodišča, kot sodišče z omejeno pristojnostjo (ang. Courts of Limited Jurisdiction), ki je pristojno za lažja kazniva dejanja, ter sodišče z generalno jurisdikcijo

¹⁹ Okrajna sodišča so bila ustanovljena leta 1789, s Sodnim aktom s strani Kongresa.

²⁰ Pritožbena sodišča so bila ustanovljena leta 1891, da bi se razbremenilo Vrhovno sodišče.

²¹ Article III of the U.S. Constitution.

²² Primerjaj: Teršek, Veliki sodobni pravni sistemi – Temeljne značilnosti sistema common law, Teorija in Praksa, s.l., s.a..

(ang. Courts of General Jurisdiction), ki rešuje hujša kazniva dejanja. Ponekod pritožbenega sodišča ni, zato za pritožbe služi Vrhovno sodišče zvezne države, ki je v vsaki državi najvišja stopnja sodišča. Na slednjem odločajo o primerih vsi sodniki, ne v senatu sodnikov, hkrati pa se število sodnikov giblje od 3 – 9 sodnikov.²³

3.2 Sestava sodišča

Ker je od države do države lahko drugače, se bomo omejili zgolj na sestavo zveznih sodišč.

Člen III. Ustave ZDA dopušča pristojnost Kongresu, da določi število sodnikov.

Največji poudarek je na Vrhovnem sodišču ZDA (ang. Supreme Court of the United States), ki ima predsednika sodišča (ang. Chief Justice of the United States) ter 8 sodnikov, ki jih izbere predsednik ZDA s soglasjem Senata, njihov mandat pa je trajen. Kot vidimo je funkcija Vrhovnega sodnika zelo pomembna, lahko bi rekli, da je druga najpomembnejša funkcija za predsednikom ZDA.²⁴

Na Okrožnem prizivnem sodišču, najdemo po vsej državi 179 sodnikov, na Okrajnem sodišču (ang. District Court) je po celotnem ozemlju ZDA zaposlenih 677 sodnikov. Torej skupaj je zveznih sodnikov v vseh stopnjah in vseh sodiščih 874.

V Združenih državah Amerike imajo porotni sistem odločanja o zadevah, kar pomeni da sta tekom sojenja dve sodni telesi – sodnik in porota (ang. Jury), ki je sestavljena iz določenega števila državljanov. Ustava ZDA ne določa pogojev, ki jih mora izpolnjevati oseba, če želi postati sodnik. Medtem, ko pa pogoje za porotnike določa poseben akt "The Jury Act", ki določa, da porotnik ne sme biti oseba ki:

- ni državljan ZDA in ni star 18 let;
- ne zna brati ali pisati;
- ne govori/razume angleškega jezika;
- je nezmožna zaradi duševne ali telesne hibe opravljati delo;
- je bila obsojena na zaporno kazen 1 leta ali več.²⁵

Sodnik v akuzatornem²⁶ postopku, katerega je povzela ZDA, je tekom postopka pasiven opazovalec dogajanja. Sodnikova naloga je torej, da predseduje postopku, torej skrbi za red in mir postopka, odloča o primernosti dokazov ki jih stranke predložijo, poroti daje

²³ Povzeto po Israel, Kamisar, LaFave, Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text.

²⁴ Article III of the U.S. Constitution.

²⁵ Izbira porotnikov v federalnih sodiščih ureja "Federal Jury Selection and Service Act" iz leta 1968. (LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 834).

²⁶ Akuzatorni ali adversarni kazenski postopek je eden najbolj demokratičnih kazenskih postopkov, ki je zasnovan na ideji spora med dvema enakopravnima strankama. V dokaznem postopku ima sodišče pasivno vlogo. Glavna obravnava je javna in praviloma je to edini stadij kazenskega postopka. Glasovanje o obtožbi ali oprostitvi je tajno in zoper sodbo ni dopustna pritožba, saj sodba ne vsebuje obrazložitve. (Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 67-71).

navodila in razlage pravnih norm in dokazov, ki jih porota kot laik ne razume, v primeru sojenja brez porote pa mora sodnik biti tisti, ki določi sankcijo v primeru obsodilne sodbe. Sojenje za katerega velja časovna koncentriranost, naj bi se izvedlo v enem dnevu ("day-in-court-trial").²⁷

Kazenski postopek zahteva dve poroti:

- "*Grand Jury*" (prevod: Velika porota) – je obtožna porota sestavljena iz 16 – 23 porotnikov, ki preučijo ali obstaja dovolj utemeljenih razlogov za obtožbo. Če najde dovolj dokazov mora vložiti obtožnico (ang. True bill). Ta vrsta porote obravnava le obtožbe zoper hujša kazniva dejanja.²⁸

- "*Trial Jury*" ali "*Petit Jury*" (prevod: Sodeča porota) – sestavljena iz 12 porotnikov,²⁹ ki odločajo o krivdi ter izrečejo rabsodbo (ang. Verdict).³⁰

3.3 Potek kazenskega postopka

ZDA je kot del sistema common law³¹ prevzel demokratičen akuzatorni postopek, ki se je razvil v času rimske države, ki se je ohranil v Angliji in razširil na ZDA. Kazensko pravo sestoji iz več pravnih virov, kot so Ustava ZDA, državne ustave, zvezni in federalni zakoni, zvezna in federalna sodna praksa,.. Večino zakonskih določb je možno najti v zakoniku z imenom "Code of Criminal Procedure" v približno 40 državah pa ta pravila dopolnjuje najvišje državno sodišče v aktu imenovanem "Rules of Criminal Procedure".³²

Sestava ZDA onemogoča enoten kazenski postopek v vseh zveznih državah, zato se bomo osredotočili na tipičen kazenski postopek, ki zavzema večino držav, čeprav v nekaterih pride do razlik.

1. **Prijava kaznivega dejanja** (ang. The report of the Crime): naloga policije je da skrbi za pridobivanje informacij o domnevnem storilcu kaznivega dejanja, ki ga je zasledila policija ali državljan, ki je obvestil policijo.

2. **Poizvedovanje** (ang. Pre-Arrest Investigation): policija mora ugotoviti ali je kaznivo dejanje sploh bilo storjeno, in če je bilo, mora najti zadostno število informacij ki nakazujejo na storilca kaznivega dejanja. Iskanje informacij se v večini primerov začne z zaslišanjem osumljenca s strani policije ter zaslišanjem prič, pregledom kraja storitve kaznivega dejanja.

²⁷ Povzeto po Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 36.

²⁸ Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 84.

²⁹ V sodbi Williams v. Florida iz leta 1970, je bilo floridsko sodišče soočeno z uporabo 6 porotnikov na glavni obravnavi, ne pa 12 kot govori Ustava ZDA. Sodišče je odločilo, da lahko enako odloči porota šestih, kot porota dvanajstih in da VI. Amandma ne govori o dvanajstih porotnikih.

³⁰ Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 160.

³¹ Common law je praksa, ki so jo sodniki razvili z odločitvami sodišč. Tak sistem se je prenesel iz Anglije. Gre za napisano pravo, ki temelji na običajih, uzancah in sodnih primerih.

³² Prim: LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 21-22.

3. **Aretacija** (ang. Arrest): do aretacije pride z namenom pripora domnevnega storilca kaznivega dejanja, ki ima lahko podlago v sodnem nalogu (ang. Warrant). Pravzaprav pa večinoma krat pride do aretacije brez sodnega naloga.

4. **Dokumentacija osebnih podatkov osumljenca** (ang. Booking): ko je osumljenec pripeljan na policijsko postajo, se mora izkazati z osebnimi podatki kot je ime in priimek, pojasni se mu česa je obtožen, hkrati se bo vzela njegova fotografija in prstni odtisi. Po pridobitvi podatkov mu je dovoljen minimalno en telefonski klic po njegovi želji. Osumljenec bo ostal priprt dokler ne bo pripeljan pred sodnika (ang. Magistrate).

5. **Poizvedovanje** (ang. Post-Arrest Investigation): gre za poizvedovanje v času, ko je oseba priperta. Največkrat gre za zagotovitev rokopisa, vzorcev las ali karkoli, kar je policija našla na prizorišču zločina.

6. **Odločanje o vložitvi obtožbe** (ang. The Decision to Charge): policistova dolžnost izpolniti policijsko poročilo temelji na kasnejši odločitvi ali naj se pregon začne ali na odločitvi, da naj se ne nadaljuje. Če se ne nadaljuje, mora biti osumljene izpuščen na prostost. V primeru nadaljevanja ima pristojnost za nadaljnjo dejanje državni tožilec, ki presodi ali obstajajo dovolj trdni dokazi o domnevnem storilcu.

7. **Dopolnjevanje obtožnice** (ang. Filing the Complaint): državni tožilec vloži obtožnico pri najnižjem državnem sodišču (ang. "magistrate court"), da se seznanj z zadevo.

8. **Prvo soočenje** (ang. The First Appearance): osumljenec je pripeljan pred sodišče, kjer se ga seznanj česa je obtožen, navedejo se mu pravice, predvsem pravica do odvetnika, ki si ga lahko izbere sam ali se mu določi "*public defender*". Če je možno in dopustno glede na obtožbo, se lahko osebi določi plačilo varščine.

9. **Predhodno zaslišanje** (ang. Preliminary Hearing): gre za procesno dejanje pred sodiščem v prisotnosti tožilca, obtoženca z odvetnikom. Tožilec mora prepričati, da obstaja dovolj razlogov za obtoževanje. Je obtoženčeva pravica, da zahteva to procesno dejanje, kar pomeni da to dejanje ni obvezno, saj lahko tožilec pošlje spis kar Veliki poroti (ang. "Grand Jury").

10. **Pregled Velike porote** (ang. Grand Jury Review): porota se sestavi zaradi hujših kaznivih dejanj, ki odloča z večino glasov. Poroti so predstavljeni samo dokazi tožilca na podlagi katerih se odloči ali bo zadeva šla pred sodečo poroto ali ne. Obtoženec v tej fazi nima pravice predložiti svojih dokazov. Če se odloči vložiti obtožnico (ang. "true bill"), izda obtožnico (ang. "indictment"). Če ne, je obtoženec spuščen na prostost.

11. **Vložitev obtožnice** (ang. The Filing of the Indictment or Information).

12. **Branje obtožnice** (ang. Arraignment on the Information or Indictment): obtoženca se pripelje pred sodišče, kjer se mu prebere obtožnica, ter postavi se mu najpomembnejše vprašanje, ali je kriv ali ne. Obtoženec se v tej fazi izjasni, ali je kriv (ang. "guilty plea"), ni kriv (ang. "not guilty plea") ali izjavi, da ne nasprotuje obtožnici, vendar ne priznava krivde, niti ne trdi da je nedolžen (lat. "nollo contendere").

13. **Predlogi pred postopkom** (ang. Pretrial Motions): možnost odvetnika, da predstavi svoje dokaze za obrambo, priče, zahteva izključitev dokazov tožilca,.. Gre za postopek, kjer procesni stranki izvesta za dokaze druga druge, temu Američani rečejo "*discovery*" (slo. razkritje).

14. **Sojenje** (ang. The Trial): kadar gre za hujša kazniva dejanja imenovana "*felony*"³³ in za lažja kazniva dejanja imenovana "*misdemeanors*";³⁴ kjer je zagrožena kazen nad 6 mesecev poteka sojenje pred poroto. To je obtoženčeva pravica.³⁵ Določene zvezne države imajo pravilo, da pride do sojenja pred poroto pri lažjih kaznivih dejanjih "*misdemeanor*" tudi kadar gre za zagroženo zaporno kazen pod 6 mesecev. Drugače poteka sojenje pred sodnikom posameznikom. Za ameriški proces velja, da naj bi se sojenje izvedlo v enem dnevu (ang. day-in-court-trial).

15. **Izrek sodbe ali sodna odmera kazni** (ang. Sentencing): kadar se oseba izreče za krivega ali mu je ugotovljena krivda tekom postopka. Ameriška porota odloči samo o tem, ali je oseba kriva ali ne, ni pa dolžna svoje odločitve tudi obrazložiti.

16. **Pritožba** (ang. Appeals): primer bo prevzelo pritožbeno sodišče (ang. Court of Appeals), če le te stopnje ni pa prevzame pritožbo Vrhovno sodišče (ang. State Supreme Court). Pritožbo lahko vložijo le obsojenci na zaporno kazen.

17. **Izredna pravna sredstva** (ang. Postconviction Remedies): kadar je oseba izrabila vsa redna pravna sredstva, ima na voljo izredno pravno sredstvo "*habeas corpus*".³⁶

Subjekti, ki tvorijo kazenski postopek so naslednji:

- *Policija ali "Police agencies"*: sestavljena iz federalne policije ali "*Federal Agencies*", državne policije ali "*State Agencies/Police*", lokalne policije ali "*Local police agencies*".

- *Tožilstvo ali "Prosecutors/Prosecuting Attorney"*: ločimo državne in zvezne tožilce. Najvišje tožilstvo se imenuje "*U.S. Attorney*".³⁷

- *Obramba ali "Defence Attorney" ali "Defence Counsel"*: so državni ali zasebni odvetniki.

- *Sodniki ali "Magistrate/Judge"*.

³³ Kjer je zagrožena zaporna kazen nad enim letom. (Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 79).

³⁴ Kjer je zagrožena zaporna kazen do enega leta ali denarna kazen. (Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 112).

³⁵ Povzeto po LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 13.

³⁶ Habeas corpus je pravica sodnika, da odredi izpustitev iz zapore v primerih, kadar meni, da je bil zapor odrejen protipravno. (Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 85).

³⁷ Ustanovljeno leta 1789 in ima 94 tožilcev, vsakega za svojo zvezno pravosodno okrožje. (Kamisar, LaFave, Israel, Modern criminal procedure: cases, comments, questions, stran 21-22).

4. NAČELA POTEKA KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Temeljna načela so se razvila tekom 18. stoletja kot značilnost akuzatornega in inkvizitornega postopka. Načela omogočajo organiziran potek kazenskega postopka in pripomorejo k boljšemu razlaganju procesnih predpisov. Predvsem pripomorejo pri pravnih prazninah. Pravno načelo je vrednotenje, ki ne pomeni le izbire med dvema ali več mogočimi rešitvami, temveč omogoča razlago kaj pravno pravilo pomeni glede na dejstva kot predmet presojanja.³⁸ Načela, ki so določena kot temeljna za slovenski kazenski postopek določa zakonodajalec, zasledimo jih v Ustavi RS, Zakonu o kazenskem postopku ter mednarodnih pogodbah, ki zakonodajalca obvezujejo, kot na primer Evropska konvencija o človekovih pravicah,.. Zakoni in podzakonski akti morajo biti v skladu z Ustavo RS in mednarodnimi načeli in pogodbami, saj brez zakonitega postopka ni zakonite in pravične sodbe.³⁹

Lahko bi rekli, da je najpomembnejše načelo pravičnosti, ki obsega vsa ustavna in zakonska načela in daje obdolžencu možnost, da enakopravno z tožilcem vpliva na izid kazenskega postopka.⁴⁰

4.1 Preiskovalno (inkvizitorno) in razpravno (kontradiktorno) načelo

Načeli je treba razlagati skupaj, saj se dopolnjujeta. Inkvizitorno načelo daje sodišču pravico, da samo po uradni dolžnosti ugotavlja dejstva, s katerimi lahko pride do pravilne odločitve.⁴¹ Prav tako lahko sodišče odloča o tem, kateri dokazi se bodo izvedli, tudi če le ti niso bili predlagani ali jih je predlagatelj umaknil.⁴²

Načelo kontradiktornosti⁴³ je temeljno načelo akuzatornega kazenskega postopka. Ločimo kontradiktornost v ožjem⁴⁴ in v širšem pomenu.⁴⁵ Vloga sodnika po tem načelu je pasivna in zagotavlja večjo objektivnost in nepristranskost pri odločanju. Medtem ko inkvizitorni postopek omogoča sodišču, da bolje ugotovi dejansko stanje.⁴⁶ Naš ZKP uveljavlja ožje poimenovanje kontradiktornosti, česar izrecno ne zapisuje, ampak določa skupaj s 16. členom ZKP.

³⁸ Povzeto po Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 215.

³⁹ Povzeto po Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 18.

⁴⁰ Povzeto po Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 219-220.

⁴¹ 329/2. člen ZKP.

⁴² 329/5. člen ZKP.

Sodba VS RS z dne 17.9.1998, št. I Ips 186/98.

⁴³ Beseda kontradiktornost izhaja iz latinske besede "contradicere", ki pomeni nasproti govoriti. Načelo kontradiktornosti imenujejo tudi načelo obojestranskega zaslišanja strank. (Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 43).

⁴⁴ Pravica procesnih strank izreči se o stališčih in procesnih dejanjih nasprotne stranke. (Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 24).

⁴⁵ Pravica strank, da same zbirajo in izvajajo dokaze ter preizkušajo verodostojnost dokazov nasprotne stranke, ne da bi pri tem sodelovalo pri zbiranju procesnega gradiva tudi sodišče. (Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 244).

⁴⁶ Sodba VS RS z dne 23.4.1998, št. I Ips 13/98.

Kontradiktorno načelo ima podlago v 16. členu ZKP, kjer imata obdolženec in tožilec na glavni obravnavi položaj enakovrednih strank v postopku, ki omogoča pošteno sojenje (ang. fair trial). Inkvizitorno načelo pa ima podlago v 17. členu ZKP, ki sodišču nalaga pregled vseh dokazov, tako tistih ki koristijo in tistih, ki škodijo obdolžencu, zato, da se izda zakonita odločba.⁴⁷

4.2 Načelo ustnosti

Ustnost je komunikacijski proces po katerem sodišče presoja le tiste dokaze, ki so se obravnavali na glavni obravnavi – ustno ali pisno. Če bi sodba temeljila na dokazih, ki niso bili izvedeni na glavni obravnavi ali se obtoženec ni z njimi srečal, bi bila kršena pravica do učinkovite obrambe. Največkrat se na glavni obravnavi izvajajo dokazi neposredno, vendar zakon ne prepoveduje opiranja sodbe na posredne dokaze. Ustnost uresničuje načelo neposrednosti ter načelo javnosti, saj je le tako ljudem omogočeno spremljati potek primera. Pod ustnost se ne štejejo samo ustne in pisne izjave, temveč tudi določena konkludentna dejanja, ki nam nekaj sporočajo. Ustnost se mora zagotoviti na sodišču prve in druge stopnje, le za čas glavne obravnave.

4.3 Načelo neposrednosti

Načelo določa, da lahko oziroma mora sodišče opreti sodbo na dokaze, ki so bili tekom glavne obravnave neposredno zaznavni. To sodniku omogoča lažjo izoblikovanje dokazne ocene. Če ne gre za ustno izjavo, temveč za pisni dokument, se le ta mora pridobiti v izvorniku, ali pa si je predmete potrebno neposredno ogledati. To omogoča bolj pošten postopek, saj je v teh primerih sodnik soočen z osebnim stikom z vsemi dokazi in tako olajša njegovo psihološko oceno, kot branje nekega zapisnika. Načelo neposrednosti posledično določa, da smejo sodbo izreči le sodniki, ki so sodelovali na glavni obravnavi.⁴⁸

Posledica načela neposrednosti je, da morata biti stranki postopka praviloma ves čas navzoči. Če pride do kršitve pravila, lahko pride do razveljavitve sodbe. Izjema od načela neposrednosti je v pritožbenem postopku, kjer pritožbeno sodišče odloča na podlagi prejetega spisa na seji senata.⁴⁹

4.4 Načelo proste presoje dokazov

Dokazno vrednost dokazov presoja sodišče prosto, brez kakršnihkoli zakonskih pravil.⁵⁰ Presoja dokaznega gradiva po glavni obravnavi temelji na psihološki oceni, ki ni

⁴⁷ Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 41-46.

⁴⁸ Šugman, Gorkič, Dokazovanje v kazenskem postopku, stran 72.

⁴⁹ 379. člen ZKP.

⁵⁰ 18/1. člen ZKP.

omejena z dokaznimi pravili.⁵¹ To načelo velja za celoten kazenski postopek in za odločitve vseh subjektov. Čeprav sodišče ni vezano na formalna pravila, pa ga omejujejo dokazne prepovedi. Slovenska sodišča morajo za razliko od ameriških navesti svoje razloge na katere oprejo sodbo, to jim onemogoča pristransko in samovoljno odločanje o zadevi. Zakonodajalec je s tem omejil sodnikovo razmišljanje, saj ne sme presojeti glede na notranje prepričanje, ampak mora izkazati logično razmišljanje kako je prišel do take dokazne ocene.

Premalo dokazana dejstva je v slovenskem postopku potrebno šteti za neobstoječa in tako ni možno obtoženca obsoditi za krivega, če mu ni možno tega dokazati.⁵²

4.5 Načelo javnosti

Javnost zagotavlja nadzor nad delom sodišč in jim preprečuje oziroma omejuje samovoljo in omogoča pravičen postopek. Spoštovanje tega načela ima tudi vzgojni ali preventivni pomen za javnost, saj s tem opozarja na možne posledice, ki lahko doletijo kršilca pravil. Nekateri teoretiki ločijo med javnostjo za stranke in splošno javnostjo. Pri slednji naj bi veljala za vse individualno nedoločene osebe. Pod prvo pa štejejo pravico procesnih subjektov do navzočnosti in omogoča načelo kontradiktornosti.

Javnost je mogoča le tekom glavne obravnave, v predhodnem postopku pa je izključena. Razen v postopku zoper mladoletnike pa je izključena javnost v vseh fazah postopka. Po uradni dolžnosti lahko sodnik ali pa na predlog strank izključi javnost z dela obravnave ali celotne glavne obravnave po 295. členu ZKP.⁵³ Takšna izključitev pa ne velja, ko pride do razglasitve izreka sodbe.

Pod načelo javnosti je mišljeno, da je dovoljeno o poteku obravnave javno govoriti, pisati in objavljati v tisku, na radiu ali televiziji.⁵⁴ Vendar ima javnost tudi nekakšen vpliv na sam potek in sodbo, saj s svojimi mnenji in medijskimi načini obveščanja javnosti lahko vpliva na razmišljanje in končno odločitev sodišča. Hkrati lahko vsiljujejo svojo mišljenje, kakšna bi mora biti odločitev sodišča.⁵⁵

4.6 Načelo materialne resnice

Konec 19. stoletja z začetkom uveljavljanja načela proste presoje dokazov, se je kot njen korelat razvilo načelo materialne resnice. Sama besedna zveza "materialna resnica" naj bi pomenila najvišjo stopnjo spoznanja o resničnosti dejstev v kazenskem postopku. Ter ali je le ta resnica absolutna ali le relativna.⁵⁶ Moramo se zadevati, da je resnica v

⁵¹ Povzeto po Šugman, Gorkič, Dokazovanje v kazenskem postopku, stran 69.

⁵² 3. točka 358. člena ZKP.

⁵³ Izključiti je potrebno zaradi varovanja tajnosti, varstva javnega reda, varstva morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca ali oškodovanca, koristi mladoletnika, če bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti.

⁵⁴ Povzeto po Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 55.

⁵⁵ Prim: Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 258-261.

⁵⁶ Prim: Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 262.

kazenskem postopku vedno relativna, kar nakazuje na to, da je za končno odločitev potrebuje sodišče ne samo en dokaz, vendar cel kup različno usmerjenih dokazov, da lahko odločijo. Če bi bila resnica absolutna, bi za odločitev ali je kriv ali ne, potrebovali le en dokaz. To načelo daje teoretikom veliko materiala za razmišljanje in oblikovanje različnih teorij: teorija odraza, teorija skladnosti ali korespondence ter konsenzualna teorija.⁵⁷

Materialna resnica je po eni strani cilj kazenskega postopka, po drugi strani pa je sredstvo za razrešitev sporne zadeve. Da sodišče pride do razrešitve, potrebuje dejstva na podlagi katerih lahko odloči o konkretni zadevi, to pa ji omogočajo dokazi, kot vir spoznanja dejstev.⁵⁸

V teoriji je navedenih nekaj pravil, ki kazenskemu postopku omogočajo, da pride do veljave to načelo:

- prosta presoja dokazov;
- instrucijska ali inkvizicijska maksima dovoljuje sodišču zbiranje dokazov po uradni dolžnosti, ne samo na predlog strank;
- izključena prekluzija za dokazovanje (ni zakonsko določenih rokov za dokazovanje);
- organi so dolžni preveriti obdolženčevo priznanje, saj priznanje ne odveže sodišča do iskanja drugih dokazov;
- pravilo "*audiatur et altera pars*" (slo. slišati tudi drugo stran), zahteva od sodišča, da sliši izjavi obeh strank;
- pravilo, da obdolženec ne rabi dokazovat nedolžnosti, ker v slovenskem postopku ni formalne delitve dela;
- sodišče ni vezano na pravno kvalifikacijo dejanja v obtožbi, niti na dokazne predloge strank;
- pravica sodišča, da odloča o predhodnih (prejudicialnih) vprašanjih.⁵⁹

⁵⁷ Teorija odraza odraža lastnost sodbe, ki temelji na skladnosti naših predstav z objektivno stvarnostjo in ločuje med subjektom in objektom. Teorija skladnosti priznava skladnost objekta in subjekta v njunem kontemplativnem odnosu, zaradi katerega sta enakopravna. Konsenzualna teorija govori, da je res tisto, kar stranki priznavata za resnico.

⁵⁸ Povzeto po Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 261-275.

⁵⁹ Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 49-51.

5. NAČELA KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

Temeljne pravice obtoženca večinoma izhajajo iz Ustave ZDA, natančneje iz amandmajeve⁶⁰ k Ustavi in sicer VI. Amandma iz leta 1791 govori: "In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defense."⁶¹

5.1 Pravica do hitrega sojenja (The right to a speedy trial)

Ena izmed osnovnih in najpomembnejših ameriških ustavnih pravic, ki so se prenašale iz Magne Charte Libertatum⁶² (iz leta 1215) pa vse do danes. Danes je ta pravica zagotovljena v VI. Amandmaju. Pravica je relativna, saj je od primera do primera odvisno časovno trajanje.

Glavna pravica varuje tri izhajajoče interese obdolženca.⁶³ In sicer prvi interes obdolženca je, da teče sojenje čim hitreje, saj z daljšim sojenjem preživi več časa v priporu. Nedolžnim osebam se namreč nikoli ne povrne čas, ki ga preživijo v priporu. Drugi interes je strah obdolženca, saj dlje kot traja postopek, večji je strah da mu slabo kaže, hkrati pa se stroški s časom višajo in javnost začne zanimati dogajanje. Tretji interes je da s časom spomini zbledijo, dokazi se težje pridobijo in s tem otežijo postopek.⁶⁴ Vendar pa počasni postopek omogoča obdolžencu dovolj časa za razvoj zadostne taktike.

V sodbi *Barker v. Wingo*⁶⁵ je sodišče razvilo tako imenovan "Balancing test", ki pove ali je bila kršena pravica obdolženca do hitrega sojenja. Ta test ima 4 korake:

- 1.korak: dolžina zamude (ali je trajala zamuda več kot 5 let);
- 2.korak: razlog za zamudo (če priča ni bila dosegljiva, prenatrpana sodišča,...);
3. korak: ali in kdaj je tožena stranka uveljavila svojo pravico do hitrega sojenja (če je ni uveljavljala takoj, ampak kasneje ko je imela "korist",...);
4. korak: ali je bila tožena stranka oškodovana z zamudo (če je bila oškodovana minimalno kot na primer, da je živela pod vplivom javnosti, da je kriv,..).⁶⁶

⁶⁰ Prvih deset amandmajeve k ameriški ustavi se imenuje s skupnim imenom "Bill of Rights".

⁶¹ Jaklič, Toplak, Ustava Združenih držav Amerike, stran 106.

⁶² "We will sell to no man, we will not deny or defer to any man either justice or right."

⁶³ *Smith v. Hooey*, 393 U.S. 374, 89, S.Ct. 575, 21 L.Ed.2d 607 (1969).

⁶⁴ *United States v. Lovasco*, 431 U.S. 783 (1977).

⁶⁵ *Barker v. Wingo*, 407 U.S. 514, 92 S.Ct. 2182, 33 L.Ed.2d 101 (1972).

⁶⁶ Prim: LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 683-704.

Na federalni ravni imamo akt imenovan "The Speedy Trial Act" iz leta 1974, ki določa časovne omejitve za federalna sodišča. Časovna omejitev za razrešitev določenega primera ne sme presegati obdobja petih let. Ta akt določa, da je treba začeti postopek v 30 dneh od vložitve obtožnice, sicer je primer opuščen. Denarna kazen ali globa pa čaka zagovornika obdolženca, če vlaga ugovore in zahteve zaradi podaljševanja postopka. Sedem zveznih držav je sprejelo akt "Uniform Mandatory Disposition of Detainers Act" ki govori o pravici do čim hitrejšega sojenja pripornika, ki lahko vloži zahtevo za sojenje in postopek se mora začeti v 90 dneh, saj drugače je primer opuščen.⁶⁷

5.2 Pravica do sojenja pred nepristransko poroto (Right to jury trial)

Ameriška ustava določa, da se mora vsak kazenski postopek voditi pred poroto ter da mora potekati v zvezni državi storitve domnevnega kaznivega dejanja. Tako določa tudi "The Bill of Rights", VI. Amandma k ameriški Ustavi, ki določa da mora porota biti nepristranska.⁶⁸ Čeprav je v primeru *Duncan v. Louisiana*⁶⁹ bilo govora o tem, da je sojenje pred poroto pomanjkljivo in obstaja velika možnost zlorab, je sodišče odločilo in razložilo, da porota razume dokaze in da pride do zaključkov v večini kazenskih primerov. Porota mora biti nepristranska in zato sestavljena iz laikov, ki predstavljajo skupnost. Da se porota sestavi in da je le ta nepristranska mora prestati dva izziva v postopku "*voir dire*".⁷⁰ Porota naj bi imela funkcijo varovanja obdolženega pred nepremišljenimi in nepravilnimi odločitvami. V manjšini držav po Ameriki je možen potek kazenskega postopka brez porote. Neprimeren porotnik je lahko odstranjen s strani sodnika na zahtevo tožilca ali obdolženca, če navede zadosten razlog zakaj le ta ni primeren, na primer kadar se postavi na eno ali drugo strankino stran že med postopkom. Obe procesni stranki imata pravico do zamenjave sodnika brez obrazložitve v 17 zvezdnih državah, če meni, da sojenje ne bo nepristransko.⁷¹

Ne samo, da mora biti porota nepristranska, tudi sodnik ki skrbi za red v dvorani mora biti nepristranski. To pomeni, da slednji ima omejeno oblast - ne sme komentirati dokazov, v določenih državah lahko pokliče pričo in ji zastavi vprašanja. Za sodnika se pričakuje da bo nevtralen in se ne predvideva, da se bo postavil v vlogo tožilca.⁷² Ostati mora nevtralen kadar daje poroti navodila o pravu in jim daje pojasnila.⁷³

⁶⁷ Prim: Saltzburg, American criminal procedure: cases and commentary, stran 829-854.

⁶⁸ 3. člen 2. oddelka 3. klavzula Ustave ZDA.

⁶⁹ *Duncan v. Louisiana*, 391 U.S. 145, 88 S.Ct. 1444, 20 L.Ed.2d 491 (1937).

⁷⁰ Postopek izbiranja porotnikov za posamezno sojenje pri porotnem sojenju. (Sket, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti, stran 167).

⁷¹ Prim: LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 824-853.

⁷² *Petway v. United States*, 391 A.2d 798 (1978).

⁷³ Prim: Saltzburg, American criminal procedure: cases and commentary, stran 891-960.

5.3 Pravica so javnega sojenja (The right to a public trial)

Amandma št. VI⁷⁴ govori, da je pravica vsakega do javnega sojenja. Pravica pokriva vse faze sojenja, torej uvodni nagovor, predstavitev dokazov, argumenti strank, navodila sodnika poroti ter razglasitev sodbe. Ta je pomembna predvsem z vidika, da prisotnost javnosti preprečuje svojevoljno odločitev sodišča. Vendar pravica ni absolutna, v določenih opravičljivih primerih se lahko javnost izključi – kadar gre za otroke so le ti izključeni,⁷⁵ če ugotovijo da bo faza postopka ogrožena zaradi prisotnosti javnosti,...⁷⁶ To da se javnost izključi je lahko odločitev sodišča ali pa za izključitev zaprosi obtoženec.⁷⁷

5.4 Pravica do pomoči zagovornika (The right to counsel)

Pravica do pomoči zagovornika je pravica vsake osebe v vseh fazah postopka.⁷⁸ Če oseba nima zagovornika ali si ga ne more privoščiti, ga določi sodišče.⁷⁹ Sodišče lahko zagovornika zamenja, ne glede na to kdo mu ga je priskrbel, če gre za obtoženčevo dobro. Prav tako more sodišče spoštovati obtoženčevo zahtevo za zamenjavo zagovornika, če med tekom postopka nakazuje da komunikacija ne teče med njima, hkrati pa lahko sodišče zavrne zahtevo po menjavi, če sklepa da s to zahtevo le podaljšuje postopek, ali razlog za zamenjavo ni dovolj utemeljen ali pa je zahteva bila vložena prepozno.

5.5 Navzočnost obdolženca (Presence of the defendant)

Obdolženčeva temeljna pravica je, da je navzoč ves čas postopka zoper njega. Vendar je s sodbo, ki jo je sprejel "Supreme Court"⁸⁰ sodišče odločilo, da ta pravica vendarle ni absolutna. V primeru motečega vedenja je le ta lahko odstranjen. Vendar je odstranitev najhujša posledica. Sodniki imajo tudi druge načine kako omogočiti normalen potek sojenja – opozorilo, kazen za žalitve, odstranitev iz dvorane, dokler le ta ne bo prisegel da ne bo več motil. Prav tako če se obdolženec prostovoljno odloči, da tekom postopka ne bo navzoč ali tekom postopka prostovoljno zapusti sodno dvorano, je pravica sodišča da nadaljuje postopek tudi brez njegove navzočnosti.⁸¹

⁷⁴ In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a public trial. (LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 870).

⁷⁵ United States v. Short, 36 M.J. 802 [A.C.M.R. 1993].

⁷⁶ Waller v. Georgia, 467 U.S. 39, 104 S. Ct. 2210, 81 L. Ed. 2d 31 [1984].

⁷⁷ Povzeto po LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 870-872.

⁷⁸ Brewer v. Williams, 430 U.S. 387, 97 S.Ct. 1232, 51 L.Ed.2d 424 (1977).

⁷⁹ Gideon v. Wainwright, 372 U.S. 335, 83 S. Ct. 792, 9 L. Ed. 2d 799 [1963].

⁸⁰ Illinois v. Allen, 397 U.S. 337, 90 S.Ct. 1057, 25 L.Ed.2d 353 (1970).

⁸¹ Diaz v. United States, 223 U.S. 442, 32 S.Ct. 250, 56 L.Ed. 500 (1912).

5.6 Pravica do konfrontacije (The right of confrontation)

VI. Amandma omogoča obdolžencu pravico do konfrontacije ter hkrati s to pravico omejuje pravico tožilca, da uporabi izjave oseb ki niso pričale na sodišču. Pravica do konfrontacije v bistvu pomeni, da mora biti obdolženec soočen s pričó, ki priča proti njemu ter mu hkrati daje pravico, da sam pripelje pričó pred sodišče.⁸²

5.7 Pravica do molka (The defendant's right to remain silent)

V skladu s V. Amandmajem v povezavi s XIV. Amandmajem je govora, da nobena oseba ne sme pričati zoper sebe. Ta privilegij varuje vsako fizično osebo, da varuje sebe in ne priča zoper sebe ali ne daje dokazov zoper sebe. Obdolženec ima celo pravico, da zavrne biti poklican kot priča tekom sojenja. Molk hkrati pomeni, da nikoli ne bo slišana zgodba in dejstva obdolženca, če se odloči za molk. Pravica do molka ne naredi postopka neustavnega in zato težjega. Vendar povzroči večjo špekulacijo in dvome v glavah porote in naloga sodnika je, da te dvome zmanjša na minimum,⁸³ saj molk ne pomeni priznanja da je kriv.⁸⁴

⁸² Israel, Kamisar, LaFave, Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text, stran 653.

⁸³ Carter v. Kentucky, 450 U.S. 288, 101 S.Ct.1112, 67 L.Ed.2d 241 (1981).

⁸⁴ Povzeto po LaFave, Israel, Criminal procedure, stran 882-887.

6. PRIMERJAVA POSTOPKA MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE

6.1 Dokazni postopek

Dokazni postopek je formalni postopek, ki poteka v fazah. Kot prvo je potrebno dokaze pridobiti. Tukaj je pristojnost sodišča ter policije in drugih državnih organov, da skušajo najti čim več dokazov o dogodku, ki je predmet obravnave. Dokazni postopek ima en sam cilj – rekonstrukcija dogodka z vsemi dokazi in dejstvi, ki omogoča sodišču dovolj dober vpogled in predstavo, da lahko izda sodbo. Da sodišče pride do dokazov in končne odločitve ali je oseba storilec kaznivega dejanja ali ne, je potrebno:

- odkrivanje dokazov
- zavarovanje dokazov
- izvajanje dokazov s strani sodišča
- dokazna ocena o kateri odloči sodnik posameznik ali sodniški senat.

Postopek se izvede zato, da lahko sodišče oblikuje svojo prepričanje in poda svojo oceno (dokazna ocena). Zakonodajalec nalaga sodniku, da pretehta vsak dokaz posebej in nato vse skupaj in odloči o zadevi.⁸⁵

V ZDA naletimo na "pretežno" akuzatorni postopek, medtem ko v RS velja mešani (akuzatorni-inkvizitorni) tip postopka. Akuzatornost se kaže v kontradiktornosti in enakopravnosti strank, medtem ko se inkvizitorni tip postopka zrcali v preiskavi in položaju preiskovalnega sodnika. Za čisti akuzatorni postopek velja, da kadar obtoženec prizna dejanje, se dokazni postopek konča in izreče obsodilna sodba. Medtem ko v slovenskem sistemu, priznanje ni dovolj. Potrebno je zbrati dovolj dokazov, ki podkrepijo priznanje, saj bi lahko šlo za lažno priznanje.⁸⁶

Za izvajanje dokazov sta v ZDA odgovorni stranki, ki tudi poskrbita za lastne dokaze ter pripravita pričo na zaslišanje (ang. coaching of witnesses). Dokazi zatorej pripadajo strankam in med vsemi dokazi je lahko kateri izkrivljeni ali celo ponarejeni. Tega v slovenskem sistemu ni toliko, saj sodišče samo išče dokaze.

V ameriškem pravu imamo dve vrsti dokaznih bremen, ki nista vedno na strani iste stranke:

- *breme prepričevanja*: leži na tožilcu od začetka do konca glavne obravnave, saj je ta stranka tista, ki mora prepričati sodišče o vseh relevantnih dejstvih;

⁸⁵ Temu rečemo atomistična metoda dokaznega sklepanja – ki temelji na domnevi, da sodišče postopoma oceni spoznavno vrednost dokaza posebej in na oceno le tega, ne vpliva drugi dokaz pa niti končna odločitev. Gre za enosmerno sklepanje: od posameznega dokaza proti sodbi, kot zmožek vseh ocen izvedenih dokazov. Nasprotno temu je holistična metoda, kjer sodišče ne ocenjuje vsakega dokaza posebej, temveč v večji strukturi. Na oceno enega dokaza vplivajo drugi dokazi in končna odločitev. (Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 148).

⁸⁶ Prim: Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 695.

- *breme zatrjevanja*: je pravni instrument, ki preprečuje obsodbe utemeljene na nezadostni dokazni podlagi. Prvi korak k bremenu zatrjevanja je napoved obdolženca če se bo branil ali ne. Na začetku leži to breme v rokah tožilca in nato prenese na obdolženca.

V RS ne razločujemo med tema dvema dokaznima bremenoma, ampak je vse eno splošno dokazno breme, zato ker ne razločujemo sojenja med dva organa tako kot ZDA ter ker imamo drugače organiziran vrstni red in način izvajanja dokazov.

6.2 Razlike v pristojnosti porote in sodnikov

Kot smo že tekom diplomske naloge zasledili, je v ZDA pristojnost sodstva razdeljena med poklicnega sodnika ter laično poroto, zato verjetno ni treba posebej poudarjati, da se prosta presoja dokazov razporeja med stranki postopka, sodnika in poroto. Dokaze navajata in izpodbijata stranki, druga proti drugi in sami odločata katere dokaze bosta uporabili. Tukaj pridemo že do prvega razhajanja s slovenskim kazenskim postopkom, saj le ta pozna instruktivsko maksimo slovenskih sodišč, česar pa za ameriška sodišča ne moremo trditi. Kot ugotovimo leži prosta presoja dokazov v RS v rokah sodnikov, medtem ko v ZDA leži v pristojnosti strank, da izvajajo dokaze. Sodnik in porota le uživajo v dvoboju in tako je strankama dopuščeno da brez ovir predstavita svoje trditve. Način prepričevanja porote oziroma ljudi nasploh je bila že tema starogrškega filozofa, Aristotela, ki je že pred več kot dva tisoč leti razvil teorijo treh sestavin učinkovite retorike, katere se poslužujejo marsikateri odvetniki in tožilci v ZDA. Argumentum Ethos, Logos, Pathos omogoča prepričati poroto, da so ideje ene stranke boljše od druge. Z Ethos skušajo prepričati poroto, da je osebi za zaupat in dokazati, da ravna etično. Logos pomeni logično sklepanje in podpiranje izjave z dejstvi, primeri, sodno prakso, avtoriteto,.. Medtem ko pa je Pathos emocionalen pristop, saj je preko čustev porote najučinkovitejše vplivati na odločitev porote.

Slovenski sodnik je pristojen za zbiranje in izvajanje dokazov, medtem ko ameriški sodnik ima le pasivno vlogo. Vendar ta vloga ni vedno popolnoma pasivna – sodnik ima pristojnost da odredi dokazovanje z izpovedbo priče, sodnik ali porota lahko postavljajo priči dodatna vprašanja s tem, da s svojimi vprašanji ne diskriminira.⁸⁷ Sam namen vprašanj je razjasnitev zadev za poroto, ne pa dokazovanje. V določenih primerih ima tudi porota pravico do vprašanj, tako da jih napiše na list papirja in jih sodnik brez prisotnosti porote izroči strankam. Stranke seveda lahko na vprašanja ugovarjajo in o tem odloči sodnik, ki kasneje tudi poroti obrazloži zakaj določena vprašanja ne pridejo v poštev.

Raziskave so pokazale, da postavljanje vprašanj pričam s strani porote nima negativnih učinkov na njihovo odločanje in niso nič bolj nepristranski. Res pa je, da pasivnost porote vnaša več negotovosti v samo odločanje, kot med člani senata slovenskega sistema, kjer so ti aktivnejši.

⁸⁷ Postavitev priče za zaslišanje in pristojnost postavljanja vprašanj določa 614 pravilo ameriških Zveznih pravil o dokazih. (Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 62).

V določenih zveznih državah komentiranje in vprašanja niso dovoljena. Vedno pa lahko sodnik zahteva, da priča ali kdorkoli ponovi odgovor ali vprašanje, če ga kdo ni slišal ali razumel ter zahteva obrazložitev odgovora.⁸⁸ Glede na dejstvo, da je porota tista, ki odloča o krivdi obtoženca, je v ameriški zgodovini prišlo do primerov, kjer so obsojenci trdili in se sklicevali na pravičnost postopka, s tem, da mora porota biti raznolika. To pomeni, da mora biti sestavljena tako iz temnopoltih in svetlopolnih porotnikov, kadar gre za sojenje temnopoltemu obtožencu.⁸⁹

Sodnikovo materialno vodstvo pomeni, da sme senat sodnikov odločiti, naj se izvedejo tisti dokazi, ki jih stranke niso predlagale ali so jih celo umaknile.⁹⁰ Vendar lahko tudi stranke v RS predlagajo dokaze, temu rečemo dokazni predlog.⁹¹ Zavrnitev dokaznega predloga mora slovenski sodnik obrazložiti s konkretnimi razlogi.

Naloga sodnikov je le izdelati selekcijo dokazov, ki bi naj bili dopustni. Za nedopustne dokaze poznamo sinonim tako v ameriškem kot slovenskem kazenskem pravu: ekskluzija dokazov, ki so protipravno pridobljeni in nezanesljivi. Vendar je razlika med tema dvema sistemoma, saj je orodje odločanja v ameriškem pravu v rokah porote, v slovenskem pa v rokah sodnikov. Poroti je lažje preprečiti seznanitev z nedovoljenimi dokazi, saj je vloga sodnika ta, da izloči nedopustne dokaze z namenom, da se porota z njimi ne sezna. Medtem ko v slovenskem sistemu je sodnik tisti, ki mora izločiti dokaze in paziti, da ti dokazi ne vplivajo na njegovo odločanje o krivdi. Kadar pride do zaslišanja v ameriškem sistemu in se porota sooči z nedovoljenim dokazom, ki ga sodnik ni mogel pravočasno izločiti, je vloga sodnika⁹² ta, da pouči poroto, naj prepovedanega dokaza ne upošteva pri odločanju.⁹³ Kljub sodnikovem opozorilu, da je dokaz nedovoljen, se porota pri odločanju lahko zanaša nanj, saj svojih odločitev ne obrazloži in tega kaj se dogaja v njihovi notranjosti ne more nihče dokazati.

Skupno obema sistemoma je, da sodišče ne sprejme dokazov pridobljenih s kršitvijo ustavnih določb in temeljnih človekovih pravic. Prav tako ne morejo sodniki prisiliti obdolženca v zagovor ali priznanje. Medtem ko lahko stranki postopka z zaslišanjem obdolženca le tega pripravijo do priznanja. Čeprav priznanje v ameriškem pravu pomeni konec dokaznega postopka, pri nas pa temu ni tako.

Tako kot v ZDA je tudi v RS sodnik nepristranski, kar pomeni, da ne daje prednosti nobeni izmed strank in ne kaže nobenih znakov obstoja kakršnihkoli predsodkov. Za sojenje v senatu načeloma velja, da je kvalitetnejše in uživa večjo zaupanje javnosti, še posebej kadar ne gre samo za senat poklicnih sodnikov.⁹⁴ Čeprav večina ljudi meni, da širši kot je senat ki odloča o krivdi, bolj pravična in zakonita je sodba, vendar ni nikjer mogoče najti zagotovil, da zna večji senat ugodnejše odločiti kot manjši senat sodnikov.⁹⁵

⁸⁸ United States v. Marzano, 149 F.2d 923 (1945).

⁸⁹ Strauder v. West Virginia, 100 U.S. 303 (1880).

⁹⁰ Požar, Osnove kazenskega procesnega prava, stran 179.

⁹¹ Dokazni predlog je predlog stranke do sodišča, da izvede nek dokaz zaradi ugotovitve določenega dejstva.

⁹² Nekateri dokazi v ameriškem kazenskem pravu so prepovedani, ker bi porota utegnila ugotoviti, da je vrednost dokazov veliko večja kot dejansko je in bi lahko poroto zavedli in spravili na zmotno pot – to so prejudicialni dokazi.

⁹³ Prim: Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 61-62.

⁹⁴ Prim: Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 52-53.

⁹⁵ Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 63.

6.3 Psihološko manipuliranje ali psihološka okužba

Dokazni postopek je vrsta psihološkega procesa, ki se giblje v okviru določenih stopenj verjetnosti dokazovanja dejstev. Ocena dokazov mora temeljiti na podlagi logične in psihološke analize v glavah sodnikov, v ZDA pa v glavah porote. Izraz "psihološka okužba" se je razvil na področju anglo-ameriškega prava, kjer porota ni dolžna obrazložiti svoje odločitve.

Teorija psihološke okužbe z neveljavnimi dokazi lahko vpliva na odločitev sodišča, kljub temu, da so bili le ti izključeni. Zato mora sodnik ali član porote načeloma biti izključen iz nadaljnjega postopka, če se je seznanil z dokazi (personalni in materialni⁹⁶ dokazi,...).⁹⁷ Le zato je prišlo v ZDA do sistema, kjer je sodnikova vloga preprečitev seznanitve porote z neveljavnimi dokazi in skrb za miren potek obravnave. Sodnik je pasiven, saj nima vpliva na potek obravnave, razen če pride do kršitev pravil. Odločanje je zato v rokah porote, katera odloča le v okviru predlogov strank, saj se tako lažje omogoči nepristranskost sodnikov tekom postopka.

V Sloveniji je psihološka okužba znan izraz, vendar zaradi zakonodaje prihaja redko do tega. Zakonodajalec je določil, da mora biti sodba obrazložena in se tako zmanjšuje možnost psihološke okužbe. Če pride do okužbe, moramo vedeti da se ne okuži le sodišče prve stopnje, ampak tudi druge stopnje. Čeprav se posamezen sodnik bojuje in skuša odločati objektivno o zadevi, še vedno obstaja vsebina v zavesti sodnika. Sodnik mora odločati nepristransko in ne sme imeti vnaprej ustvarjenega menja. Čeprav mogoče sodnik pravočasno izloči dokaze ali jih izloči preiskovalni sodnik, lahko sodnik ki odloča o zadevi, pride v stik s temi dokazi. Problem predstavlja tudi to, da kljub temu da se sodnik seznanil z nedovoljenim dokazom in sprejema odločitev nepristransko, mora sodnik tudi prezreti odpor do tega, da izloči prepovedan dokaz.⁹⁸ Okužbo bi lahko preprečili le s strokovnostjo dela in poklicno etiko.⁹⁹ V Sloveniji zasledimo sodno odločbo U-I-92/96¹⁰⁰ s strani Ustavnega sodišča, kjer tudi v našem sistemu pride do psihološke okužbe in kot lahko razberemo, se le tej ni mogoče izogniti.

⁹⁶ Osebni ali personalni dokazi se izvajajo na glavni obravnavi z zaslišanjem obtoženca, prič in izvedencev. Stvarni ali materialni dokazi pa so pisni dokumenti. (Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 798).

⁹⁷ Sodna odločba Up-306/04-13, ki govori o izvedencu, ki je oprl izvedensko mnenje na nedovoljen dokaz, ki ga je pritožnik podal policiji in ki trdi, da bi psihološka okužba morala veljati ne samo za sodnike, ampak tudi druge osebe ki so v pomoč sodišču. Kljub temu, da je zunajobravnavni senat izbrisal ta del izvedenskega mnenja, je bilo sodišče domnevno "okuženo". Ustavno sodišče ustavne pritožbe zoper sodbo Vrhovnega sodišča št. I Ips 28/2002 ni sprejelo.

⁹⁸ Prim: Mozetič, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, stran 51.

⁹⁹ Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 613-621.

¹⁰⁰ Odločba U-I-92/96 govori o soočenju sodnika z obvestili iz predkazenskega postopka, ki bi morala biti izločena (39. člen ZKP) in kršitev nepristranskosti sodnikov.

6.4 Argumentacija sodbe in zakaj je to potrebno

Najtežja funkcija sojenja je zagotovo ugotavljanje odločilnih dejstev z izvedbo dokazov in presojo le teh. Vedeti moramo, da sodniki z dokazi ne ugotavljajo resnice, ampak govorijo o resnici. Pravzaprav je resnica stvar prepričanja.

Kontinentalni (med njimi slovenski sodniki) lahko oblikujejo o zadevi subjektivno mišljenje, saj le tega ne morejo prezreti, vendar jim ZKP nalaga dolžnost obrazložitve sodbe in takrat mora sodnik prepričljivo objektivizirati sprejeto odločitev. Zato mora vsaka sodba v kazenskem postopku temeljiti na skrbni presoji dokazov in na logičnem sklepanju na podlagi življenjskih izkušenj.¹⁰¹ Dokazna ocena mora biti onstran vsakega razumnega dvoma¹⁰² – logična in sprejemljiva. Tega izraza slovensko kazensko pravo ne pozna, prav tako pa ne določa nobenega drugega izraza ki bi tega nadomestil. Praksa sicer govori o prepričanju ali gotovosti ugotovljenih dejstev, vendar se zdi ameriški izraz boljši saj ta dopušča možnost, da dejanskega stanja ni mogoče vedno absolutno ugotoviti po resnici, tako kot velewa gotovost. Vendar že tudi v slovenski sodni praksi zasledimo dokazni standard "onkraj razumnega dvoma".¹⁰³ Glasovanje o dokazni oceni mora biti tajno, vendar ustno in vedno doseženo z absolutno večino glasov, kar je zagotovljeno pri neparnem številu članov senata.

Zasledimo lahko, da porota v ZDA presoja kredibilnost dokazov na podlagi katerih odloči ali je oseba kriva ali ne, sodnik pa presoja le relevantnost dokazov za sprejem odločitve. V Sloveniji pa obe funkciji opravlja sodnik hkrati.

Glede na to, da ameriško pravo ne nalaga poroti dolžnosti, da obrazloži svojo odločitev ne more priti v poštev pritožba zaradi zmotne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, kot jo poznamo mi. Zatorej lahko na odločitev vplivajo tudi nezakoniti dokazi, ki sta jih stranki predložili, kljub temu, da obstaja verjetnost da sta vedeli, da so ti dokazi nedovoljeni, sta skušali prepričati poroto, saj lahko ti oprejo odločbo na nezakonit dokaz in tega nihče ne bo vedel. Zato lahko rečemo, da je ameriški kazenski postopek veliko bolj tvegan in sam potek bolj zanimiv kot slovenski.

¹⁰¹ Horvat, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, stran 47.

¹⁰² Onkraj razumnega dvoma izhaja iz ameriške sodne prakse – In re Winship, 397 U.S. 358 (1970), ki izhaja iz klavzule poštenega pravnega sojenja, ki jo najdemo v 14. Amandmaju in zagotavlja konkretno podlago domneve nedolžnosti in zahteva subjektivno prepričanje sodišča o spornih dejstvih.

¹⁰³ Sodna odločba Ustavnega sodišča št. Up-726/05.

7. SKLEP

Kot smo zasledili, je postopek v Sloveniji in Združenih državah Amerike v marsikateri točki dokaj podoben. Za ZDA ne moremo reči, da ima čisti adversarni postopek, saj ima le "pretežno" adversarnega in ta v administrativni smeri meji na inkvizitornega, medtem ko ima Slovenija mešani postopek, s primesmi inkvizitornega postopka. ZDA kaže inkvizitornost postopka skozi tožilca, saj le ta oblikuje in dokazuje, medtem ko se obdolženec le brani, če želi. Zatorej lahko trdimo, da je za obdolženca boljši slovenski kazenski postopek, saj ima pri nas večje možnosti. Kazenski postopek se je skozi zgodovino razvil v različne tipe postopkov in tako imata slovenski in ameriški postopek v določenih pogledih razlike. Ugotovili smo lahko, da imata obe državi stopenjska sodišča in postopek poteka sicer z nekaterimi razlikami od ugotovitve, da je bilo kaznivo dejanje storjeno ter vse do sodbe. Prav tako smo v literaturi zasledili, da postopka obeh držav temeljita na splošnih načelih in da ta načela izvirajo iz istih temeljev.

ZKP nalaga sodnikom, da ocenijo vsak dokaz posebaj in na podlagi tega sprejmejo odločitev, ki jo morajo obrazložiti. Medtem ko ameriška zakonodaja ne temelji na presoji vsakega dokaza posebaj, ampak lahko porota odloči na podlagi skupka vseh predstavljenih dokazov in svoje odločitve ne obrazloži. Zato smo prišli do sklepa, da je verjetnost za psihološko okužbo višja v ZDA, kot v Sloveniji. To, da sodnik oceni vsak dokaz posebaj in na oceno dokaza ne vplivajo drugi dokazi, govorimo o atomistični metodi dokazovanja, k kateremu stremi ZKP. Vendar se moramo zavedati, da zaradi narave človeka dokazna ocena ne more biti popolnoma atomistična, saj pri ocenjevanju sodnik ne more odmisлити drugih dokazov, ki so bili izvedeni. Torej bi lahko rekli, da je atomistična metoda nek ideal, ki ga je skoraj nemogoče doseči. S tem, ko je potrebno oceniti vsak dokaz ločeno od ostalih se zmanjša možnost zmotne dokazne ocene, do katere bi prišlo če bi se ocenjeval vsak dokaz v celoti z ostalimi.

Poudariti moramo tudi razliko v predkazenskem postopku, kjer v ameriškem predkazenskem postopku za dokazi stoji tožilec. On je edini, ki pred Veliko poroto predloži dokaze in na podlagi katerih se postopek lahko nadaljuje. Naš ZKP pa nalaga dolžnost iskanja in zavarovanja dokazov sodniku, s tem da lahko obe stranki kasneje predložita svoje dokazne predloge, za katere spet odloča sodišče na podlagi proste presoje dokazov, ali bodo sploh izvedeni na glavni obravnavi. Preiskovalni sodnik bi naj imel funkcijo preiskovalca, ki zbira in zavaruje dokaze in hkrati funkcijo garanta, za obdolženca.

Kot smo omenili, so razlike v pristojnosti sodnikov. V Sloveniji imamo aktivnega sodnika, medtem ko je ameriški praviloma pasiven. Na podlagi teh dejstev lahko sklepamo, da je vloga slovenskega sodnika napornejša in zahteva večjo nepristranskost in terja večjo odgovornost kot ameriški. Kaj je bolje je zelo težko reči, vendar bi lahko rekli da glede sprejemanja odločitev obvelja za boljšega slovenski postopek, saj je odločanje v rokah poklicnih sodnikov, ki imajo temu primerno izobrazbo in izkušnje jim omogočajo odpornost na taktike procesnih udeležencev, kot pa laična porota, ki gleda vse z življenjskega, čustvenega vidika in nima primerne izobrazbe za podlago. Res pa je, da je z vidika obdolženca boljši porotni sistem, saj obstaja večja verjetnost, da jih bo tekom obravnave lahko s svojimi argumenti in dokazi hitreje prepričal v nasprotno.

Zelo pomemben faktor se nam zdi tudi trajanje kazenskega postopka, saj se slovenski postopki zavlečejo skoraj v nedogled, česar se je ameriški sistem v večini izognil. Zato rečemo, da ima Slovenija epizodični tip glavne obravnave, ker postopek traja tudi do nekaj let. Ameriški sistem pa skuša čim hitreje priti do zaključka in zato ne vidijo smisla v zavlačevanju glavne obravnave in podpirajo uveljavljanje stroge discipline zoper stranke. Delno ima vpliv tudi to, da so kazenske sankcije v Ameriki strožje kot jih pozna slovenski sistem.

Prav tako moramo vedeti, da se kriminal množično veča in prihaja do obremenjenosti sodišč, tako v Sloveniji kot v Ameriki. In ne samo da se število kriminala povečuje, temveč se povečuje tudi število prebivalcev.

Obe državi, tako Republika Slovenija in Združene države Amerike imata kazenski postopek urejen s splošnimi pravnimi pravili, s tem, da moramo imeti v mislih, da je zaradi obsežnosti ZDA toliko težje spreminjati pravna pravila, medtem ko je ZKP doživel že veliko sprememb in dopolnitev. Mnogo krat je tema pogovorov modernizacija kazenskega postopka, ki napeljuje v adversarno smer, kjer naj bi posnemali anglosaški sistem, ki nakazuje na večjo učinkovitost in poenostavljenost postopka.

8. BIBLIOGRAFIJA

Literatura

Bošnjak Marko, Potek kazenskih postopkov v Sloveniji: analiza stanja in predlogi za spremembe, Pravna praksa; 1, GV revije, Ljubljana, 2005.

Dakič Daliborka, Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina, 2013.

Dežman Zlatko, Erbežnik Anže, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana, 2003.

Frangež Danijela, Dvoršek Anton, Preiskovanje in dokazne prepovedi: kazenskopravni in kriminalistični vidik, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, 2013.

Gorkič Primož, Šugman Katja, Praktikum za kazensko procesno pravo: odločbe, članki, mnenje, GV Založba, Ljubljana, 2007.

Horvat Štefan, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2004.

Israel H. Jerold, Kamisar Yale, LaFave R. Wayne, Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text, WEST PUBLISHING CO., St. Paul, 1991.

Jaklič Klemen, Toplak Jurij, Ustava Združenih držav Amerike: s pojasnili, Nova obzorja, Ljubljana, 2005.

Jerše Sabina, Oris sistema kazenskega pravosodja v ZDA, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, 2013.

Kamisar Yale, LaFave R, Wayne, Israel H. Jerold, Modern criminal procedure: cases, comments, questions, WEST PUBLISHING CO., St. Paul, 1986.

LaFave R. Wayne, Israel H. Jerold, Criminal procedure, WEST PUBLISHING CO., St. Paul, 1985.

McKinney's consolidated laws of New York annotated. Book 11A, Criminal procedure law, West Publishing Co., St. Paul, 1985.

Moore WM. James, Moore's federal practice: Federal rules of Criminal Procedure: Habeas corpus rules: Part 3, Matthew Bender & Co., New York, 1994.

Mozetič Polona, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, Scientia iustitia; 17, GV Založba, Ljubljana, 2010.

Požar Dušan, Osnove kazenskega procesnega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1999.

Petrovčič Peter, Pravosodni sistem bo doživel velik šok, če bo ta zakon sprejet, Mladina, časopisno podjetje d. d., Mladina št. 3, januar 2008.

Refo Lee Patricia, American Bar Association, Principles for Juries and Jury Trials, 2005.

Rupčič Ingrid, Dokazni postopek na glavni obravnavi danes in v prihodnosti, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, 2011.

Saltzburg A. Stephen, American criminal procedure: cases and commentary, WEST PUBLISHING CO., St. Paul, 1988.

Sket Ivanka, Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazensko-pravnih znanosti, DZS d.d., Ljubljana, 1997.

Šugman G. Katja, Dokazne prepovedi v kazenskem postopku: meje (samo)omejevanja države, BONEX ZALOŽBA d.o.o., Ljubljana, 2000.

Šugman Stubbs Katja, Gorkič Primož, Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana, 2011.

Tajnšek Andreja, Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, 2012.

Teršek Andraž, Veliki sodobni pravni sistemi – Temeljne značilnosti sistema common law, Teorija in Praksa, s.l., s.a..

Whitebread H. Charles, Slobogin Christopher, Criminal procedure: an analysis of cases and concepts, The Foundation press, INC., New York, 1986.

Zupančič M. Boštjan, Ustavno kazensko procesno pravo, Založba Pasadena, Ljubljana, 2000.

Internetni viri

Criminal procedure, 1987, URL: http://www.law.cornell.edu/wex/criminal_procedure [Pridobljeno dne: 15.8.2014].

Goals, Basic Principles and Sources of Criminal Law, URL: http://www.justicebc.ca/en/cjis/understanding/basic_principles.html [Pridobljeno dne: 18.8.2014].

Sixth Amendment, 1999, URL: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Public+trial> [Pridobljeno dne: 18.8.2014].

Supreme Court of United States of America, 2007, URL: <http://www.supremecourt.gov/> [Pridobljeno dne: 13.8.2014].

The Judicial Branch, URL: <http://www.whitehouse.gov/our-government/judicial-branch> [Pridobljeno dne: 17.8.2014].

United States Courts, URL: <http://www.uscourts.gov/Home.aspx> [Pridobljeno dne: 13.8.2014].

Pravni viri

Federal Rules of Criminal Procedure, USA.

Kazenski zakonik, Uradni list RS, 50/2012, Ljubljana 2012.

Magna Charta Libertatum, 1215.

The Constitution of the United States.

Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33I/1991, (št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006).

Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana, 2007.

Zakon o sodiščih, Uradni list RS, št. 75/2012, Ljubljana, 2012.

Sodne odločbe ameriških sodišč

Barker v. Wingo, 407 U.S. 514, 92 S.Ct. 2182, 33 L.Ed.2d 101 (1972).

Brewer v. Williams, 430 U.S. 387, 97 S.Ct. 1232, 51 L.Ed.2d 424 (1977).

Carter v. Kentucky, 450 U.S. 288, 101 S.Ct. 1112, 67 L.Ed.2d 241 (1981).

Diaz v. United States, 223 U.S. 442, 32 S.Ct. 250, 56 L.Ed. 500 (1912).

Duncan v. Louisiana, 391 U.S. 145, 88 S.Ct. 1444, 20 L.Ed.2d 491 (1937).

Gideon v. Wainwright, 372 U.S. 335, 83 S. Ct. 792, 9 L. Ed. 2d 799 (1963).

Illinois v. Allen, 397 U.S. 337, 90 S.Ct. 1057, 25 L.Ed.2d 353 (1970).

In re Winship, 397 U.S. 358 (1970).

Petway v. United States, 391 A.2d 798 (1978).

Smith v. Hooey, 393 U.S. 374, 89, S.Ct. 575, 21 L.Ed.2d 607 (1969).

Strauder v. West Virginia, 100 U.S. 303 (1880).

United States v. Lovasco, 431 U.S. 783 (1977).

United States v. Marzano, 149 F.2d 923 (1945).

United States v. Short, 36 M.J. 802 [A.C.M.R. 1993].

Waller v. Georgia, 467 U.S. 39, 104 S. Ct. 2210, 81 L. Ed. 2d 31 (1984).

Williams v. Florida, 399 U.S. 78 (1970).

Sodne odločbe slovenskih sodišč

Sodba VS RS z dne 17.9.1998, št. I Ips 186/98.

Sodba VS RS z dne 23.4.1998, št. I Ips 13/98.

Ustavna pritožba z dne 8.6.2006, št. Up-306/04-13.

Sodba VS RS Z dne 8.1.2004, št. I Ips 28/2002.

Ustavna odločba z dne 21.3.2002, št. U-I-92/96.

Ustavna pritožba z dne 20.12.2005, št. Up-726/05.

9. SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

RS Republika Slovenija.

ZDA Združene države Amerike.

ZSS Zakon o sodniški službi.

ZS Zakon o sodiščih.

ZKP Zakon o kazenskem postopku.

URS Ustava Republike Slovenije.

10. SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Appeals	Pritožba
Appellate Court	Pritožbeno sodišče
Arraignment on the Indictment	Branje obtožnice
Arrest	Aretacija
Audiatur et altera pars	Slišati drugo stran
Booking	Dokumentacija osebnih podatkov
Chief Justice of the United States	Predsednik sodišča
Coaching of witnesses	Priprava priče na zaslišanje
Court of Appeal	Okrožno prizivno sodišče
Day-in-court-trial	Koncentrirano sojenje ali sojenje v enem dnevu
Defence Attorney	Odvetnik
Defence Counsel	Odvetnik
Discovery	Razkritje
District Court	Okrajno sodišče
Felony	Hujše kaznivo dejanje
Filing the Complaint	Dopolnjevanje obtožnice
Grand Jury	Velika porota
Grand Jury review	Pregled Velike porote
Guilty plea	Je kriv
Indictment	Obtožnica
Judge	Sodnik
Jury	Porota
Magistrate	Sodnik
Magistrates Courts	Okrajno sodišče ali Nižje sodišče
Misdemeanors	Lažje kaznivo dejanje
Municipial Courts	Okrajno sodišče ali Občinsko sodišče

Nollo contendere	Ne trdi da je kriv, niti da je nedolžen
Not guilty plea	Ni kriv
Petit Jury	Sodeča porota
Police agencies	Policija
Post-Arrest Investigation	Poizvedovanje
Postconviction remedies	Izredna pravna sredstva
Pre-Arrest Investigation	Poizvedovanje
Preliminary Hearing	Predhodno zaslihanje
Pretrial Motions	Predlogi pred postopkom
Prosecutors	Tožilec
Public defender	Javni zagovornik
Sentencing	Izrek sodbe
State Supreme Court	Vrhovno sodišče zvezne države
Supreme Court of the U. S.	Vrhovno sodišče ZDA
The Decision to Charge	Odločanje o vložitvi obtožbe
The Filing of the Indictment or Information	Vložitev obtožnice
The First Appearance	Prvo soočenje
The report of the Crime	Prijava kaznivega dejanja
The Trial	Sojenje
Trial Courts of Limited Jurisdiction	Sodišče omejene pristojnosti
Trial Courts of General Jurisdiction	Sodišče splošne pristojnosti
Trial Jury	Sodeča porota
True Bill	Obtožnica
U.S. Constitution	Ustava Združenih držav Amerike
Verdict	Razsodba
Voir dire	Postopek zbiranja porotnikov za posamezno sojenje
Warrant	Sodni nalog

"In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a public trial."
(slo. V vsakem kazenskoprnem pregonu mora obtoženi imeti pravico do javnega sodnega postopka).

"In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defense."

(slo. V vsakem kazenskoprnem pregonu mora obtoženi imeti pravico do hitrega in javnega sodnega postopka s strani nepristranske porote tiste Države in okrožja, v katerem je bilo kaznivo dejanje storjeno; okrožje se mora prej določiti s pravom, obtoženec pa mora imeti pravico biti obveščten o naravi in vzroku obtožbe; pravico do soočenja s pričami zoper sebe; pravico do postopka prisilne privedbe prič, ki bi pričale v njegovo korist, ter imeti pomoč odvetnika za svojo obrambo).